Nagyvárad, 1900. VI. évfolyam 130. szám. Szombat, junius 9.

Előfizetési árak:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre . . 16 kor. — fill.
Negyedévre . . 4 » — »
Helyben házhoz hordva:
Egész évre . . 20 kor. — fill.
Negyedévre . . . 5 » — »
Vidékre postán szállitva:
Egész évre . 24 kor. — fill.
Negyedévre . 6 » — »

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Apácza u. 3. sz.
A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.
Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.
Egyes szám ára 8 fill.

NAGYVARAD, junius 8.

A bukott vezér riadója.

Bánffy Dezső báró az erdélyi helv. hitvallásu egyházkerület világi elnöke Kolozsvárott megfujta a protestantizmus harczi riadóját.

Terjeszteni akarja az egyházi ismereteket. Ápolni törekszik a református öntudatot. Tömöriti az egyházi és világi elemet, hogy a református egyház »isteni küldetésének« megfelelő feladatokat megoldhassa. »Szükséges — ugymond — hogy legyen egy minden akadályt legyőző közszellemünk.« »Szükség van intenziv munkára, mert az utolsó évek alakulásai kettőzött kötelességünkké teszik a vallásos igazság, a szeretet és a szabadság elveinek érvényesitése érdekében.

Az idegen nemzeti, nem magyar talajban gyökerező reakczió kettőzött erélylyel és kiméletet nem ismerő vakmerőséggel kezd minálunk is érvényesülni. Romboló hatása fenyegetően mutatkozik már is. Ezzel szemben védekezni kell.«

Bánffy aztán megjelöli a védekezés eszközeit. Nem akar támadni, nem akar politikai pártot szervezni, csak az egyházi beléletet akarja szervezni.

Ezeket *mondotta* Bánffy a protestánsoknak.

Lássuk most miket *tett és tesz a protestantizmusért.*

Mint miniszterelnök kérlelhetlen szigorral érvényre juttatta Wekerle gyászos örökségét, az »uj rendet.« Igy állott elő aztán az a helyzet, hogy a protestánsok százai nem áldatják meg házasságukat s hogy az egyházi adó terheitől menekülljenek, csapatosan lesznek felekezetlenekké. Eltekintve attól, hogy a szabad megegyezés czimén a vegyesházasságok révén szintén csak a protestantizmus veszitett és fog veszitení, mivelhogy a hitközönyösséget ott is megnövelte a szabadelvüség romboló szelleme.

A protestáns egyházi élet eddigelé soha nem ismert szétzüllésnek indult és hiába minden himezés-hámozás, ötölés-hatolás, be kell vallani minden jóérzésü protestánsnak, hogy a Bánfly-féle egyházpolitika ezt a felekezetet romlásba vitte. A protestáns lelkészek ezt négy szem közt be is vallják, de nyiltan nem hangoztatják, nehogy elégtételt adjanak a katholikusoknak, a kik ezt előre megmondották.

Mikor a protestánsok a saját érdekeiket védelmezni akarva lapot akartak inditani, ehhez Bánffy minden közreműködését megtagadta. Hanem mikor elkövetkezett rá is a bukás, megalapitotta a »Magyar Szó« czimü nyomtatványt, a mely a legnagyobb vehemencziával csufolódik, gyanusit, támad és bánt mindent, a mi nem protestáns.

Most pedig mikor kijelenti, hogy nem akarja politikai párttá tömöriteni a protestánsokat, megtámadja a katholikusok szervezett munkálkodását, melyet reakcziónak nevez; s mely ellen védekezésre hivja fel hitsorsosait.

A katholikusok az »uj rend« áldásait ellensulyozandók, a revizió érdekében társadalomban, egyházban és a politikai életben szervezkedtek. Ez a szervezkedés honi talajból fakadt, mert fájdalom, de való, hogy ha a liberalizmus nem támadta volna őket, talán még most is a gyávák álmát aludnák. Nem lehet tagadni, hogy ez a katholikus visszahatás bukásba kergette Bánffyt. Ha tehát most védekezni akar, ez csak annyit jelent, hogy az elégületlen protestánsok vállain akar ismét felemelkedni.

Nincs tehát a Kolozsvárott elmondódott riadóban semmi őszinteség. Az a férfiu, a ki Magyarországon minden vallás alapját megrenditette, egyáltalában nem lehet hivatott a saját felekezetét azon romlástól megvédelmezni, a melyet maga segitett elő annak idején.

Aztán meg nem is bántja nálunk a protestánsokat a világon senki. Maga a néppárt sem támadja őket. Legkiválóbb vezérczikk irója, br. Kaas Ivor is protestáns ember, és a hivő protestánsok közt, a kiknél t. i. a hit nem pusztán politikai czégér, igen sok a néppárti.

Némely katholikus egyletben szintén vannak hivő és buzgó protestánsok s ha sértegetnék és támadnák őket, nem éreznék jól magukat. Sőt a hol helye volna az elvi küzdelemnek, a katholikusok ott sem támadnak részint fájdalmas közöny miatt, részint pedig azért, mert a protestantizmusban annyira türelmes, hogy a legkisebb támadás legyürésére készek volnának éppen Bánffyék a magyarság

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Vadászati holt idényben.

Skovronnek Frigyes után: **Idem.**

Tegnap Selow báró az utczán egész véletlenül belém botlott. Kifogástalan sportsman és hires vadász-ember ő kigyelme az ur szine előtt.

— Adj Isten, kedves uram! Mivel szórakozik a holt idény rettenetes napjaiban? El kell vesznie az embernek az unalomtól. Sem lóverseny, sem vadászat! Borzasztó állapot!

Egyet füttyentett a kutyájának: »Remek állat ugyebár?«

— Honnan szerezte ezt a dögöt?

— Kérem, kérem! Több tiszteletet instálok az én kutyám, Hektor III. számára, a ki Hektor I.-től vezeti leszármazását és Nanát vallja szülőhelyének. Ő kutyasága több ős tud felmutatni a családi törzskönyvében, mint jó magam, a gazdája; azonkivül tengerpénzemben van. Fájdalom, még nem volt alkalmam képességeit kipróbálni.

— Báró ur, én nem ismerem a holt idény fogalmát a vadászatban. Azt értem, hogy egy koczavadász puskáját január 31-én szegre akasztja s aztán julius 1-én a koczavadászatkor ismét előveszi és a rozsdás szerszámot kitisztitja, de hogy a vadász czimet jogosan kiérdemelt egyén használja e kifejezést, az előttem megfoghatatlan.

A báró egy kissé sértődötten nézett felém. Aztán mégis mosolyra nyiltak ajkai: »Eh, Ön szavakon rágódik, mint egy nyelvtudós, doktor ur! Mindenesetre ugy vagyunk a dologgal, hogy a nagy uraságok főbbjei és legfőbbjei fajdvadászatban utazgatnak jelenleg. De kinek jut ez a kedvtelés a vadászemberek közül osztályrészül. a fajdkakas nem aféle potyavad, a kire mindenki rápuffogtathat, hanem *rara avis*, a mi nyelvünkön szólva. Fejedelmi személyeknek van fentartva a szerencse, hogy ezt a ritka tollast czélba vehesse.

— Hát az ön birtokán nem tanyáznak fajdfélék?

— Oh hogyne! Télen, hajtóvadászatok alkalmával rendesen lelövünk belőlük tiz-tizenkét darabot egy-egy hajtásban.

— S az ön vadfelvigyázója még sohasem tett említést önnek a fajdkakas dürgéséről?

— Tudtommal nem, soha!

— Akkor hát szives engedelmével legyen mondva báró uram, az ön vadgondozó embere egy óriási szamár, kinek ostobasága a toronymagasságig ér; vagy pedig körmönfont ravasz kópé, a ki ezt a fejedelmi vadászélvezetet az önmaga számára foglalja le.

— Hm! Ez az utóbbi feltevés sokkal valószinübb. Van önnek most egy kis szabad ideje?

— A vadászat czéljára mindig!

— Hahaha! Akkor hát Megcsiptem az utitársat. Inditványozom ennélfogva: induljunk azonnal, minden bejelentés nélkül. Az állomáson majd kocsit fogadunk. A többit elintézzük a helyszinén.

Mi tagadás benne, az utazás nem volt valami kényelmes szórakozás egész ki a lengyel és orosz határig, ahol a Selowok ősi birtoka elterült. Többszöri átszállás és a viczinális lusta döczögése még inkább fokozta az uti kellemetlenségeket. Annál inkább kárpótolt aztán bennünket az utnak kocsin megtett része, a tavaszi diszben pompázó virágos réteken és lombos erdőkön keresztül.

A kastélyban roppant meglepetést és zavart okozott váratlan megjelenésünk.

— Hol a vadászom? — Ez volt a báró első szava odahaza.

Az öreg felvigyázó ostoba, álmos képpel felelt:

— Bizonyosan ugy kell lenni, hogy kiballagott megint a mezőre. Egész nap csak a fajdkakast lesi az istenadta. Bele van bolondulva a dürgésébe!

Hirtelen összenéztünk, jelétül annak, hogy mindketten egyet gondolunk.

— Elő hamar a vadászkocsival! Befogni azonnal.

A báró feltelepedett a kocsi bakjára én az e megett levő középülésen foglaltam helyet. Kedélyes czammogással indult meg a volt parádés ló a fogattal.

A nap épp akkor bujt el az erdőkoszorus hegyek háta mögé. Előttünk huzódott a végtelen rónasik, melynek egyhanguságát csak itt-ott látható bokrok és egyes facsoportok eleve-

társadalmi békéjét fenekestül felforgatni, mint azt a renegát izraeliták és renegát katholikusok által csinált »Magyar Szó« mindennap tanusitja.

A protestantizmus ellenségei magában a felekezet kebelében keresendők. A kik hitközönyt és felekezetlenséget hirdetnek, a kik a protestánsokat a héberek hatalmának szekértolójává, a szabadkőmivesség imádó tisztelőivé és a nemzet katholikus részének gyülölőivé teszik, a kik a szétzüllést és bomlást, a mely felé ez a felekezet tereltetik, politikai jelszavakkal akarják befödni, azok bizonyára többet tettek a protestáns »egyház« romlására, mint a mennyit álmodni is lehetne.

Ne vágyjék tehát a Bukott arra a dicsőségre, a melyet Bethlen Gábor vindikált magának. A protestánsok jól ismerik Bánffyt és tudják hogy az ő szelleme, erőszakossága, furfangja és gőgje nem alkalmasok arra, hogy azt a bomlást feltartóztassák, a melybe ezt a felekezetet Bánffyék szabadelvüsége juttatta.

A protestantizmus igazi hivei nem fogják a szabadelvüséget többre becsülni a bibliánál, melyben irva vagyon, hogy: »Hit nélkül lehetetlen kedvesnek lenni az Istennél.«

A szabadelvüség hitetlenségbe vezeti ugy a protestánsokat, mint katholikusokat. A hol tehát Krisztusban hisznek, nincs ott semmi helye a Bánffyék liberális vezérkedésének.

Gedeon.

Miniszteri intézvény

a papoknak az esküdtszéki szolgálat alól való fölmentése tárgyában.

Sok zavarra adott eddig alkalmat a törvénynek a papok esküdtszéki szolgálatára vonatkozó rendelkezése; ki igy magyarázta, ki meg amugy. Most a miniszter ebben a tárgyban a következő rendeletet adta ki.

Hivatalos uton tudomásomra jutott, hogy az esküdtbiróságokról szóló 1897. évi XXXIII. t.-cz. 14. §-a értelmében az évi lajstromok összeállitására hivatott bizottságok, valamint a kir. törvényszékek és az esküdtbiróságok elnökei az idézett törvény 7. §-ának 2. pontját több helyütt akként értelmezték, hogy az utóbb emlitett pont alapján azok a római kath. lelkészek, a kik gymnasiumi, képezdei tanárok vagy az egyházi főhatóságoknak központi irodáiban vannak alkalmazva, továbbá a kanonokok stb., ha az esküdti szolgálat alól való felmentésüket kérik is, ezen szolgálat alól nem menthetők fel.

A fennebbi értelmezés következtében szükségesnek tartom Elnök urral tájékozás végett a következőket közölni:

A törvényjavaslatnak eredeti szövege az esküdti szolgálat alól való mentességet az »egyházközségek lelkészeire« korlátozta volt, azonban az országgyülés képviselőházának többsége az 1897. évi május hó 25-én tartott képviselőházi ülésben elfogadta a törvényjavaslat előadójának az igazságügyi kormánynyal egyetértőleg előterjesztett módositványát, a melynek folytán »az egyházközségek lelkésze« a »lelkész« szóval cseréltettek fel. Ez a szövegezés átment a törvénybe.

A képviselőházi tárgyalások folyamán (közölve az 1896—1901, évi országgyülés képviselőházának naplója VI. kötet 149. és köv. 166—168. és 176—182. l.) mind a törvényjavaslat előadója, mind az igazságügyi kormánynak akkori képviselői azt a felfogást fejtették ki, hogy a »lelkész« megjelölés alatt az esküdtbiróságokról szóló 1897. évi XXXIII. t.-cz.-ben is épen ugy, mint egyéb igazságügyi törvényeinkben, különösen a bünvádi perrendtartásban, nemcsak az egyházközségek lelkészei, hanem a papok általában értendők.

Budapest, 1900. márczius hó 2-án.

A miniszter helyett: *Bernáth*, államtitkár

—

Bizottsági ülések.

A képviselőház **összeférhetetlenségi** bizottságának tegnapelőtti megállapodása értelmében tegnap délelőtt 11 órakor a *Rátkay* László bizottsági tagra vonatkozó összeférhetetlenségi bejelentés tárgyalása czéljából ülést kellett volna tartani. Az ülésen *Apáthy* elnökön kivül csak *Rudnyánszky* Béla, *Benák* Károly és *Dózsa* Endre biz. tagok jelentek meg. Elnök bejelentette, hogy *Ragályi* Béla bizottsági tagnak testvére elhunyta folytán el kellett utaznia; *László* Mihály bizottsági tag az intézetében folyó irásbeli vizsgák miatt nem lehet jelen, *Mohay* Sándor bizottsági tag ismételt felhivás daczára sem hajlandó résztvenni a bizottság tanácskozásaiban, *Andrássy* Tivadar gróf bizottsági tag pedig jelenleg Párisban időzik. Minthogy Rátkay László bizottsági tag, a saját ügyéről lévén szó, szintén nem vehet részt a tárgyalásban, a bizottság határozatképességéhez a házszabályok értelmében szükséges öt tag nem volt jelen s a tárgyalás határozatképtelenség miatt nem volt megtartható. A Rátkay Lászlóra vonatkozó összeférhetetlenségi bejelentés tárgyalása ennek folytán a folyó hó 13-án, szerdán délelőtt 11 órakor tartandó ujabb bizottsági ülésre tüzetett ki. Ugyanennek az ülésnek a napirendjére tüzte ki a bizottság a *Fejérváry* Géza báró honvédelmi miniszterre s ugyanazon beadványban *Heltay* Ferencz és *Országh* Sándorra vonatkozólag tett összeférhetetlenségi bejelentéseknek a tárgyalását is.

*

A képviselőház **gazdasági** bizottsága *Perczel* Dezsőnek, a Ház elnökének, elnöklésével tegnap ülést tartott, a melyen megállapitotta a Ház 1901-ik évi költségvetésének előirányzatát. Az előirányzat az állami költségvetési előirányzatba leendő beillesztés czéljából áttétetik a pénzügyminiszterhez. Ezután *Molnár* Antal bizottsági jegyző és előadó referálásával elintézte a bizottság a Ház kisebb javadalmazásu tisztviselőinek drágasági pótlék engedélyezése iránt a házhoz intézett kérvényét s egyes tisztviselőknek előléptetése, illetőleg müködési pótléknak való részeltetése ügyét, *Csávossy* háznagy előterjesztésére pedig intézkedett a Ház épületén szükséges s a nyári szinidő alatt foganatositandó karbantartási munkálatok tárgyában. Több rendbeli további előleg segélyezés iránti kérvény elintézése után véget ért az ülés, melyben a nevezetteken kivül *Bornemissza* Ádám, *Dániel* Márton, *Jónás* Ödön és *Kobek* István bizottsági tagok vettek részt.

—

Bánffy beszéde.

Báró *Bánffy* Dezső most felhasznál minden alkalmat, hogy »tettekkel tényező«-nek maradjon és országszerte érdeklődést keltsen személye iránt. Ezért tesz mindenfelé látogatásokat és ezért vezeti most Kolozsvárott

---

nitették meg. Ágról-ágra, galyról-galyra röpködtek a kis érdei dalosok és vidám üdvözletet csicseregtek felénk, daliamos madárnyelvükön. A viz nehézkes muzsikásai is sorjában kitelepedtek az árok partjára és tiszteletünkre teljes erejükből kurottyoltak.

A báró hátra vetette magát az ülésen és egy hosszu, mély lélekzetet vett.

— Ah, mily jól esik szivni ezt az illatos, szabad levegőt a nagy városban való fél esztendei raboskodás után. Ugy érzem, mintha tulvilági környezetben lennék s angyalok simogatnák arczomat, midőn a levegő megrezzen és arczomat éri. Oh szép tavasz, drága kikelet, itt vagy te otthon igazán!

— Igaza van báró ur! A nagybácsi azt mondaná most, ha velünk lenne, hogy a levegő tele van zefirrel és athmoszférával.

— Ha vadászni megyünk, akkor hagyjuk csak mesterséges énünket, kedves doktorom, odahaza. Itt a müveltség nem imponál, hol a próza és költészet összeölelkezik. De ugyan mi lehet ez? — kérdé a báró ostornyelével hirtelen egy sötét pontra mutatva, mely síkon élénken ide-oda mozgott.

— Ez az a fent nevezett vad fajdnak a becses személye. Méltóztassék báró urnak ezt a helyet jól emlékezetébe vésni, valami feltünő tárgyat, vagy jelet rajta megjegyezni és ez a vad holnap az öné, az ön zsákmánya.

Lassu ügetésben döczögtünk előre. Majd itt, majd ott tünt fel előttünk az a bizonyos fekete pont a róna szélén. Én két olyan helyet jegyeztem meg magamnak, melyek jó fedezetet nyujtottak az embernek a kakas dürgés esetére. Ép az erdő alatt találkoztunk a báró vadászával. Koros ember volt már, ősz hajjal. Bozontos szemöldökei alól két okos szem villogott elő.

A vén vadász igazi hidegvérrel, a legkisebb meglepetés nélkül jött elénk egy bokor mögül egész a kocsiig.

— Jó estét báró ur, nagyon szép, hogy meglátogat bennünket. Épen ma akartam a báró urnak levelet iratni. Mondhatom, hogy a kakasok igen szépen kertelnek és dürögnek. Már több leshelyet is készitettem.

A báró nem szólt egy szót sem az udvariaskodásokra, csupán rövidebben fogta a kiérdemült paripa gyeplőszárát a keskeny és árkokkal körülvett uton, azután kiadta a parancsot:

— Holnap reggel pitymalatkor felkölteni. Puskát nem viszünk!

Gebénk megfontolt lassusággal baktatott velünk hazafele. Az utat szegélyző árkok vizében, mint egy tükörben tündökölt az esti hajnalpirban égü boltozat. A rétre finom ködpára borult, puha fehér fátyollal vonva be rajta minden fát, minden bokrot. Messze keletnek, a mogorván sötét erdőn is tul, ott lebegett az égen a hold sarlója. A nappal dalnokai elnémultak, a helyett az éj zenészei kezdettek bele a megszokott hangversenyükbe, a fürj fáradhatatlanul pitypalattyolt, a tücsök csiripelgetett, a béka meg kuruttyolt, egyetlen erős dallamos hangtól rezgett a levegő. Csak egy-egy másodperczre szakadtak félbe az éjszaka csendjét felverő hangok, akkor, amikor a nádi bölömbika tompa hangja vegyült bele az éjszakai zsivajba valami messzebb eső ingovány felől. Kocsink körül a denevér röpködött ide-oda kisértetiesen, mig fejünk felett elvétve megkésett vadrucza párok huztak el a levegőben, időközönkint éles sipoló hangot hallatva.

— Hogy nyüzsög, hogy forr minden a természetben! Ez az igazi élet! Szólt a báró mintegy maga elé suttogva. Majd szabadon maradt balját felém nyujtva szólt:

— Adjon hálát a teremtőnek, hogy kijött velem a szabadba, bámulni Istennek e csodaművét. A ki mindezt személyesen át nem élte, annak fogalma sincs arról, hogy mik a tavaszi násznapok a természetben.

A gönczöl szekér rudja már nagyon befele hajlott s keletnek görbült, midőn pár órai szundikálás után kiléptünk a kastély külső folyosójára, a hol már várt ránk a vadász. Hallgatva lépkedtünk egymás mellett a hüvös hajnali levegőben. Mint sürü felhő lebegett a köd a mezők felett. A láthatár szélén ott csillogott az esthajnali csillag.

A báró csakhamar lefordul az utról és oldalt tért vadászával. Én még egy darabig folytattam utamat mezitláb és gyalogosan a göröngyös ösvényen, mig rá nem akadtam arra a széles árokra, melyet az előtte való este magamnak készitettem. Pár percz elteltével már ott álltam a sürü füzfa bokor mellett, a

nagy ünnepélyességgel az erdélyrészi reformátusok konventjét. A konventen tartott megnyitó beszédéből adjuk a következő általános érdekü és nem minden aktualis politikai vonatkozás nélkül való részletet:

A czél az, hogy egy akadályt legyőző áldásos közszellemünk legyen, melynek egy czélra sietö tevékenysége áldást hoz az egyházra, javára válik a hazának s tanubizonyságot tesz mellettünk arról, hogy mi nem oknélkül valljuk szellemi életünk egyedüli felének Krisztust, ki kell jelentenünk, hogy e törekvéshez mi magunk is egész lélekkel csatlakozunk, mert ugy vagyunk meggyőződve, egyháztársadalmi fellendülésre és munkára szükség van.

Az utolsó évek alakulásai kettőzött kötelességünkké teszik komolyan és erélylyel munkálni a vallásos igazság, a szeretet, a szabadság elvének érvényesülése érdekében. Az idegen nem nemzeti, nem magyar talajban gyökeret vert visszahatás kettőzött erélylyel és kiméletet nem ismerő vakmerőséggel kezd minálunk is érvényesülőleg fellépni. Romboló hatása fenyegetőzően jelentkezik már. Ezzel szemben védekezni kell. Védekezni, nem ugyan a támadás fegyverével, nem a felekezeti egyoldaluság kizárólagosságával, de igenis a mi *protestáns világelvünkkel*, mely maga a jézusi igazság.

Bizik benne, hogy a mozgalom zátonyra nem jut.

Mint egyik jeles költő mondja:

»Ha jó a czél, melyet ki üzél magadnak, akadnak akkor biztos eszközök.« (Nem annyit jelent ez magyarul, hogy a czél szentesiti az eszközt? Mintha a jezsuitákra fogták volna ezt eddig. Ime most Bánffy hirdeti!)

S lehet-e abban kétség, hogy ez a mozgalom jogos, igaz és helyes?

Madách is azt mondja: »Mondottam, ember, küzdj és bizva bizzál.«

ORSZAGGYÜLES.

A főrendiház ülése.

Budapest, junius 8.

A főrendiház ma gróf *Vay* Béla elnöklete alatt rövid ülést tartott, a melyben a főrendek közül mindössze tizennégyen voltak jelen.

Hollán Ernő emléke.

Az ülés elején az elnök remek beszédben elparentálja *Hollán* Ernő nyugdijazott altábornagyot.

A boldogult, ugymond, a pétervaradi vár védelmét mindaddig sikeresen vezette, mig a világosi fegyverletételről értesülvén, a czéltalan vérontásnak tisztes kapitulácziö megkötése által elejét vette és a vezénylete alatt álló harczosainak bántatlan távozást biztositott.

A vár átadása után Szombathelyre helyeztetvén mint mérnök, később mint vasuti főtisztviselő müködött ott, ez időben mathematikai szakirodalommal is foglalkozván, több mathematikai müvet irt, melynek folytán 1851-ben a magyar tudományos akadémia őt levelező, majd 1861-ben rendes tagjává választotta. 1866-ig főleg az elhanyagolt vasuti és közlekedési ügyünk és vasuti közlekedési eszközeink érdekében tollal és szóval azok fejlesztésének szükségét hirdette és tette ismertté nevét ezen a téren is.

Az 1865/68-iki koronázási országgyülésre a felső eőri választókerület őt országgyülési képviselővé megválasztván, Deák Ferencz mellé állott és a később megalakult Deák-pártnak oszlopos tagja lett.

1866-ban a 15-ös bizottság tagjává megválasztatván, a kiegyezési tárgyalásoknál, különösen a közgazdasági és védkérdésekben, mint Deák Ferencz meghittje nagy befolyást gyakorolt és a kérdések szerencsés megoldását jelentékenyen segitette elő.

Az 1867-ben megalakult II. magyar felelős miniszteriumba gróf Mikó Imre köz- munka és közlekedési miniszter által államtitkárrá meghivatván, a nagyra kifejlődött vasuti hálózatunk kiépitésének kezdeményezője volt. Az e téren szerzett érdemeit Ő Felsége a Lipót-rend közép keresztjének adományozásával legkegyelmesebben méltatni méltóztatott.

Mint politikai államtitkár gróf Mikó Imre miniszternek visszalépése folytán államtitkári állásáról szintén lemondott és 1870. évi november hó 18-án a honvédelmi miniszteriumban államtitkárrá ismét kineveztetvén, ezen állásában honvédségi intézményünk fejlesztésére az akkori kezdetleges viszonyok között tette le alapját a későbbi nagyságának, mig 1872-ben ezen állásától megválva, mint országgyülési képviselő részint a delegácziöban, részint az országgyülésen tüzérségünk átalakitása, a vezérkar ujjászervezése és a katonai nevelési rendszer és iskolai ügy modern alapokra fektetése érdekében fáradhatatlanul közremüködött; tevékenysége és ismeretei legfelsőbb helyen is méltattatván, 26 évi időszak letelte után 1875-ben vezérőrnagygyá és az V. honvéddandár parancsnokává történt kineveztetésével a katonai pályára ismét visszatért. 1881. április hó 25-én altábornagygyá léptettetvén elő s ezen minőségében 1886-ig hiven szolgálta a koronás királyát és hazáját. Előrehaladott korára és az ezzel járó erőhanyatlásra való tekintettel, a szivéhez nőtt katonai szolgálatból visszalépését szükségesnek tartotta, mely után ő Felsége bokros érdemeinek elismeréséül a valóságos belső titkos tanácsosi méltóságot adományosni és egyuttal őt e nagyméltóságu ház élethossziglani tagjává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

Nem szükséges utalnom arra, hogy e nagyméltóságu főrendiház bizalma folytán a delegácziöba, a közgazdasági, a naplóbiráló és gazdasági kizottságokba, valamint a királyi és országos legfőbb fegyelmi bíróságba történt beválasztása után, parlamenti ismeretei, rendkivül lelkiismeretessége és szigoru kötelesség-érzékének mindenkor tanujeiét adta, épugy soha sem hiányzott a ház tanácskozásaiban sem, a hol szakszerü felszólalásaival azoknak magas szinvonalon tartására befolyást gyakorolt.

Ügy hiszem, hogy a méltóságos főrendek óhajának megfelelőleg cselekedtem, a midőn kiváló kartársunk ravatalára nevükben egy diszes koszorut letettem és midőn inditványozom, hogy a méltóságos főrendek a boldogult kegyeletes emlékének jegyzőkönyvünkben egy lapot szentelni és a gyászoló özvegyhez részvétiratot intézni méltóztassék.

Méltóságos főrendek! Néhány nap előtt a kérlelhetetlen halál a méltóságos főrendek közül még egy előkelő tagtársat ragadott ki az élők sorából; ugyanis idősb gróf Entz Károly örökös jogu főrendiházi tag Vukovárott elhalt. A boldogult különösen a testvérországok közügyeiben vett részt és mint a Horvát-Szlavon-Dalmát hongyülés virilis tagja mindig közremüködött azon, hogy az anyaországgal a jó egyetértés helyreállittassék. E téren kifejtett érdemei elismeréséül Ő Felsége a boldogultat 1886-ban a valóságos belső titkos tanácsosi méltóság és 1896-ban az első osztályu vaskorona-rend legkegyelmesebb adományozásával kitüntetni méltóztatott.

Ügy hiszem, méltóságos főrendek, a boldogult kegyeletes emlékének jegyzőkönyvünkben szintén egy lapot szentelni és a gyászoló családot erről értesiteni méltóztatik. (Helyeslés)

Ezután áttértek a napirendre és szó nélkül tudomásul vették az igazoló bizottság jelentését, a főrendek jegyzékének kiigazitásáról és a gazdasági bizottság jelentését a főrendiház jövő évi költségelőirányzatáról.

A szőlők rekonstrukcziója.

Végül báró *Ambrózy* István a földmivelésügyi miniszterhez interpellácziót intéz. (Halljuk!)

---

melyen a fajdok a maguk táncát végbevinni szokták. Egy pár madár üldögélt a bokor galyai között, ezeket én elijesztettem leshelyemről. A kis szárnyasok ijedten rebbentek tova és a legközelebbi bokorban kerestek menedéket. Az uj tanyán fészkelődésük közben ejtett csicsergésük olyan volt, mintha háborgattatásukért panaszkodnának; vagy szemrehányást tennének nekem elüzetésükért. De ez sem sokáig tartott, most csakhamar szárnyuk alá dugták fejüket s tovább folytatták a szundikálásukat. A keleti égbolton egyre feljebb hágott a hajnalnak rózsaszin fénye, a fehérszinü felhőfoltok egyre élesebben váltak ki és ütöttek el az éjszaka szintelen szürkéjétől . . . Most hirtelen kemény szárnycsapások hasitják fejem fölött a levegőt. A suhogás kéjes izgalomba hozza egész valómat, moczczanni sem merek. Körülöttem siri csend mindenütt. Egy kis idő mulva halk suroló hang hallatszik, mint mikor valamely nagyobbfajta madár a szárnyait a porban végighuzza, megköszörüli. Még kétszer, háromszor megismétlődik a köszörülés, tőlem jobb oldalra. Végre felhangzik az a sajátságos kuttogó el-elfuló hang, a mit dürgésnek nevezünk. A nélkül, hogy megmozdulnék, derekam meghajlitásával megfordulok. S ott látom akkor alig harmincz lépésnyire tőlem az erdő fejedőlmi szárnyasát a mint gyönyürü szenvedélyes násztánczot lejtő, farktollait szétterjesztve, fejét a földnek szegezve apró ugrásokban szökell tova a puha füvön, leeresztett szárnyai végighorzsolják a földet, a mi bizonyos serczegő, reszelős hangot támaszt. Puskámat óvatosan arczomhoz emelem, mutató ujjam odanyul a ravaszhoz. Még habozok egy kis ideig . . . Eszembe jut, mennyi ideje nem kerültek szemem elé tánczoló alakok; olyan lény, aki a tánczban örömét leli! Most hirtelen megvillan valami mögöttem a sötétben, de még mielőtt a csattanás hangja fülemhez jutna, magam is gépiesen elsütém fenyveremet . . .

A kelő nap első sugarai végig czikáznak az égbolton, fölöttem pacsirta lebegett a magasban s a tavaszi légben háladalt csicsergett a Mindenhatóhoz, mikor vadász társam, a ki az éjszakai kirándulás alatt kétszer sütötte ki puskáját, élesen füttyentett s ezzel jelezte, hogy a vadászatnak vége. Már lábainál fogva felvettem zsákmányomat a földről, midőn közvetlen közelemből ujból kuttogást és köszörülést hallok. Két erősen kifejlett fajdkakas vetődött utamba. Hat-nyolcz fajdtyuk feje kandikál elő a zöld füből s a vezérek véres küzdelmét figyeli. A versenytársak szárnyukkal a földet hasogatva rohannak el egymás mellett, majd meg nagy mérgesen egymásra csapnak. Kétszer, háromszor is megpróbáltam, hogy megrántsam a ravaszt, a látvány azonban sokkal elragadóbb, hogy sem szándékom sikerülne. Végre mégis felülkerekedik bennem a vadászszenvedély s midőn a két pompás madár ujra egymásra tör, eldördül fegyverem és végét veti a dühös szerelmi párbajnak. A lövés után már csak az egyik párbajhős tudott felrepülni, de az is meg volt sebesülve, mert lógott a szárnya. Egy másik lövéssel azt is lekaptam a levegőből . . .

Éjszakára szerény mezei gunyhót tákoltak össze számukra az erdő szélen, egyszerü zsupfedéllel. Itt hallgattuk a kakasokat és hosszu történetek elmondásával mulattattuk egymást a lobogó lángok mellett. Földre vetett puha szalmán feküdtünk s bizony nem egyszer megesett, hogy elaludtuk a reggelt, a vadászat időpontját. De ebben semmi csodálatos sincs, ha meggondoljuk, hogy a báró kitünő magyar borral vendégelt meg bennünket. Ez különben már afféle magán ügye a vadászoknak, azért lakatot a szájokra.

Nappal rendesen az erdőket jártuk be, hogy lelőjjük a ragadozó madarakat, melyek a tenyésztett vadállományt pusztitották. Óra számra elácsorogtunk leshelyünkben, hogy megcsiphessük a rablót, mely villámsebesen s mohó vágygyal csapott a fészekre, hogy elhordja a fiókákat, majd pedig mint egy sulyos kő hullott le a másik oldalon a galyak közé?

Ilyen idylli örömök után nehezemre esett a bucsuzás a barátságos' vendégszerető uri laktól. A válás szomoru hangulatát bizonyára derék házigazdám is leolvasta arczomról, mert bucsuzásomkor azzal iparkodott rossz kedvemen enyhiteni, hogy dicső Hektorjának világra jövendő nagyreményü sarját, amely természetesen még szüleinél is több őst tud felmutatni, nekem igérte s ezzel boldoggá tett.

Ambrózy báró: Nagyméltóságu elnök ur, méltóságos főrendek! a szőlő-rekonstrukcióban olyan nagy szerepre hivatott és az eddigi tapasztalatok után kül- és belföldön egyaránt határozottan bevált amerikai ojtvány-szőlő elleni bizalmatlanságot nagyban fokozta elejétől fogva és fokozza máig is az a nehézség, a mely a jó, a megbizható ojtvány beszerzésével jár. Ezen a bajon segitendő a jelenlegi földmivelésügyi miniszter ur ő Excellentiája már 1896-ban közzétette az általa kidolgoztatott szőlővessző rendeletet, hogy ezzel megvédje egyrészt a telepitő-közönséget a megbizhatlan termelővel szemben, másrészt támpontot nyujtson ugy a vevőnek, mint a termelőnek.

Rendetetről lévén szó, magától értetődik, hogy a miniszter ezt kötelezőleg csak az állami, vagy állami segélyben részesülő szőlőtelepekre nézve bocsáthatta ki.

De még tovább ment a miniszter ur a gondoskodásában. Ő ugyanis mindazon ojtványtermelőket, a kik kijelentették, hogy a miniszteriális usance-okat óhajtják elfogadni, az ojtványait kollektiv katalogusban ismerteti a szőlőtelepitő közönséggel. A miniszter ur e két intézkedéseért elismerést érdemel; sőt különösen a szokvány megállapitása, bár igen természetesen, mint minden uttörő, kezdetleges lépés nem volt minden kifogás nélkül, de határozottan vivmányszámba ment. Ha mégis, méltóságos főrendek, ma azt kérdezzük, segitett-e a miniszter ur ezen a bajon, tudja-e ma a szőlőtelepitő közönség, hogy hol és kitől kaphat megfelelő ojtványokat, részesül-e tényleg védelemben a telepitő közönség az irreális productussal sőt a reálissal szemben is: mindezen kérdésre, méltóságos főrendek, velem együtt, azt hiszem, maga a miniszter ur ő excellentiája és az ő határozottan kitünően müködő szakközegei is nem-mel fognak válaszolni.

Hogy ez igy van, annak oka meglehetősen világos. A miniszter ur, a mint előbb emlitettem, évenkint közli a szokványt elfogadó termelők anyagát. Ezen katalógusnak czimlapján olvassuk, hogy azon termelők, kiknek árui benne vannak foglalva, anyagi felelősséget vállaltak arra nézve. hogy a szokványt betartják. Ezzel szemben mit látunk? Ezen urak, kik nagyobbára kisebb-nagyobb földbirtokosok, szőlőbirtokosok s rendszerint csak mellékesen üzik egyuttal a szőlőojtvány-előlállitást, elfogadják azt a segélyt, melyben a miniszter ur őket részesiti, jól esik nekik, hogy sütkérezhetnek a megbizhatóság fényében, hogy azonban kötelezettségüknek eleget tennének, arról csak a legritkább esetben lehet szó. Ellenkezőleg, odáig mennek, hogy miután hallatlan rossz, 50—60—70—80%-ig hasznavehetetlen anyagot szolgáltatnak, kijelentik, hogy ők a Darányi szokványt nem ismerik. Ezek ellen az urak ellen in thezi nagyon könnyen lehetne eljárni; in praxi azonban nincs foganatja, mert a közönség fájdalom, olyan indolens, hogy ezen hallatlan eseteknek tán egy perczentje sem jut a miniszter ur tudomására ugy, hogy egész tehetetlenül áll ezekkel szemben.

Egészen máskép járnak el a professzionátus nagykereskedők, quasij ojtványgyárosok. Ezek annyiban helyesebben, legalább tisztességesebben járnak el, hogy őszintén bevallják, hogy a hivatalos usance-t el nem fogadják s ezt a kis megrendelőkkel szemben tényleg le is tagadják.

Nagyobb tételeknél, ha a telepitők eleve kikötik, belemennek ugyan a szokványba előre, de utólag ők is legtöbb esetben hallatlanul rossz anyagot szolgáltatnak és ember legyen, ki az ő mindenfele ravasz ügyvédi fogásaikon, csalafintaságaikon győzelmeskedik, erély, türelem és sok vesződség után, ami természetesen mindig anyagi kárral és nagy időveszteséggel jár. Ezek azonban a legritkább kedvező esetek.

A kistelepitők, kisszőlőtulajdonosok — pedig ezeknek az összeségéből áll, a magyar szőlőterületek legnagyobb része — fájdalom, még igen sok nagybirtokos is mai nap a szakismeretek annyira hijján van, hogy teljesen ki van szolgáltatva az ojtványkereskedőknek.

Különösen a kis ember nagyon nehezen szánja magát rá az amugy is igen drága ojtványra.

De ha végre valahára mégis rászánja magát s kezébe kerül a drága ojtvány, dehogy is próbálja azt meg, ments Isten, hanem csinján bánik vele, nehogy valami baja essék a drága portékának. Nemhogy megmerné csavarni, ellenkezőleg gondosan kiülteti, ugy, amint megkapja s ha rá pár héttel kizöldül az ojtvány, kihajt a vegyes társaság, mert hiszen tudjuk, hogy e tökéletlen ojtvány csakugy kihajt, mint a másik, akkor aztán gyönyörködik benne, meg van elégedve és jövőre ismét ugyanazon forrástól fog hozatni ojtványokat.

A dicsőség persze nem soká tart, évről-évre mindinkább kivesznek a gondosan ápolt tőkék és tiz esztendő mulva szomorubban, hézagssabban néz ki az a szőlő, mint az első évben.

És akkor, midőn már odaveszett a pénz. idő és fáradság s nem marad semmije, akkor is ezen kényes, sőt a kis emberre nézve sokszor tragikus psychologiai momentumban nem saját magát vagy az ojtvány szállitóját fogja okozni, hanem lesz egy Tamással több, beáll ő is azoknak kórusába, a kik ignorantiából, lustaságból, tehetetlenségből, indolentiából, irigységből, hires fejjel és tele szájjal szidják, gyalázzák az egészen ártatlan amerikai szőlőt.

A kérdést, gondolom méltóságos főrendek elléggé megvilágitottuk. Hogy hány van ilyen, annak bizonyságául bátor leszek a miniszter ur ő nagyméltóságának egy levelét átadni, amelyben egy elsőrendü magyarországi czég odáig megy az öntudatlan cynismusban, hogy nyiltan bevallja, hogy a tökéletlen forraeásu és köztudomásulag teljesen értéktelen ojtványnak ezre megér 70 forintot.

Ez jellemzi legjobban a magyarországi közönséget.

Méltóságos főrendek, én elvégre fel sem szólaltam volna, hogyha egyesekről lett volna szó, mert hiszen ugy csalatják magukat az emberek, hogy szinte nem is lehet őket sajnálni, de itt nem quantité negleableték beszélek, hiszen itt milliókról van szó, számos év drága munkája pazaroltatik el és ez a mai állapot megtámadja, veszélyezteti az egész reconstructiót, a miért is gyors és energikus segélyre van szükség.

Méltóságos főrendek! A földmivelésügyi miniszter ur müködése iránt én némi tartózkodással viseltetem és tevékenységét nem mindenben helyeslem, de a szőlészet terén való müködése és pedig ugy az ő saját, mint kitünő szakközegeinek müködése iránt már volt alkalmam e helyen is leghatározottabb és legőszintébb elismerésemnek kifejezést adni. — Ezt örömmel tehetem és teszem ma is.

A miniszter ur ő exellentiája már is bebizonyitotta, hogy ő a vipera marásától nem fél és a darázsfészkek kezelésében ugyszólván specziálista, azért eleve megvagyok győződve, hogy meg fogja találni itt is a helyes utat és nem sokára életbe fog léptetni szükséges és helyes intézkedéseket.

Ezen alapon vagyok bátor tehát a földmivelésügyi miniszter ur ő exellentiájához a következő interpellácziót beterjeszteni:

Van-e tudomása a miniszter urnak arról, hogy a kormány által kedvezményben részesülő szőlővesző termelők gyakran kivonták magukat az elvállalt kötelezettségek alól és miként szándékozik ezen urak ellen eljárni?

Van-e továbbá tudomása a miniszter urnak, hogy a Magyarországban évenként eladásra és kiültetésre kerülő amerikai fás ojtványok nagy része rossz?

Szándékozik-e ezen nagymérvü, a közvagyont támadó visszaéléseket beszüntetendő törvényjavaslatot mielőbb beterjeszteni p

Elnök: Az interpelláló méltóságos báró ur által felolvasott interpellácziót ki fog adatni a földmivelésügyi miniszter ur ő exellentiájának.

Ezzel a mai ülés véget ért.

———

A téli szintársulat.

— A szinügyi bizottság ülése. —

Somogyi Károly szinigazgató már bemutatta szintársulatának névsorát, a kikkel a jövő téli szini szezont keresztül akarja huzni az uj nagyváradi szinházban.

Mikor a szinigazgatók között kellett választani a nélkül, hogy ösmerték volna, sokan ellenséges állást foglaltak el vele szemben, a többség azonban Somogyi multjába vetett bizalommal ő reá bizta az első nagyváradi téli szezont.

A most beterjesztett névsorban foglalt tagok jó részét nem ismerik Nagyváradon s igy nagyon bajos előre kimondani, hogy meg fog-e felelni a közönség igényeinek a társulat vagy sem. Hogy lesznek egyesek, akiknek semmi körülmények között nem nyeri meg a társulat a tetszését, az egészen bizonyos. Különösen ha már meg van az ellenszenv.

A szinügyi bizottság tegnapi ülésén már éles vitát idézett elő a névsor s végre is azt határozták, hogy megtekintik a társulatot Balaton-Füreden.

A szinügyi bizottság lefolyása a következő volt:

Dr. *Hoványi* Géza elnökölt; jelen voltak: Farkas Izidor, Dr. Dési Géza, Kunz Gusztáv, Mezey Mihály, dr. Munk Béla, Rimler Károly, Stark Gyula.

Kritika a szintársulat felett.

Elnök bemutatta a Somogyi társulatának névsorát, a melyet már közöltünk.

Farkas Izidor szólott először a névsorhoz. Fontosnak tartja, hogy az uj szinházban a legjobb társulat müködjön, mert ellenkezőleg a közönség nem fogja látogatni a szinházat s a városnak szubvenczióval kell segiteni a társulatot. Hiányokat lát a névsorban; nevezetesen a drámai hősnő és a coloratur-primadonna szerepköre nincs betöltve. Hivják fel Somogyi Károlyt a hiányok pótlására.

Beczkay Lajos nem helyesli, hogy már jó előre pálczát törjenek a társulat felett. Majd müködés közben látjuk meg az esetleges hiányokat s akkor intézkedjen a szinügyi bizottság.

Dr. *Dési* Géza azon véleményben van, hogy csak akkor fogadják el a névs rt, ha a tagokkal kötött szerződéseket beterjeszti Somogyi Károly. Különben osztozik a Farkas véleményében, mert ő is azt látja, hogy több szerepkör nincsen betöltve. Somogyi Károly régi szinész, de nem drámai hős. A drámai hősnő és a primadonna (Csik Irén) nem felelnek meg a nagyváradi közönség igényeinek. Követelni kell Somogyitól, hogy megfelelő primadonnát szerződtessen. A megfelelő szubrette is hiányzik. (Barna Jolán van szerződtetve). Kifogása van még Forrai Ferike és Lányi Edith ellen is. Kérjenek továbbá szerződéseket és müsort Somogyitól.

Dr. *Hoványi* Géza jogosultnak tartja a kritikát, de azt látja, hogy dr. Désit az ellenszenv és elfogultság vezette. A szerződések bemutatását ő is kivánja. Védi azonban a társulatot, a mely előkelő szinvonalon áll s a melyet a sajtó is általában dicsér. Kéri, hogy a tagok higgadtan birálják meg a névsort.

Dr. *Dési* Géza tiltakozik az ellen, hogy szavait az ellenszenv sugalta. Kész elmenni Kaposvárra, hogy megnézze a társulat előadásait. Ezután a társulat egyes tagjait birálja s javasolja, hogy a szinügyi bizottság néhány tagja utazzék el Kaposvárra, a szintársulat megtekintése végett.

Dr. *Hoványi* Géza elnök ösmeri a kifogásolt tagokat: Batizfalvy Gizát és Barna Jolánt. Ezek megfelelő erők. Forrai Ferike és Lányi Edith sokat haladtak azóta, mikor Nagyváradon voltak.

Farkas Izidor azt kifogásolja, hogy a hősnő szerepköre betöltetlen.

Mezey Mihály inditványozza, hogy hivják fel Somogyi Károlyt a szerződések beküldésére, továbbá drámai hősnő és karmester szerződtetésére; mutassa be még, hogy a zenekar hány tagból áll. Somogyi Károly multját méltányolja s meg van győződve, hogy társulata jó lesz. Ha a szüksége felmerül, a hiányokat a saját érdekéből pótolni fogja.

Ezután kimondotta a szinügyi bizottság, hogy felhivja Somogyit, miszerint a tagokkal kötött szerződéseket mutassa be; drámai hősnőt és karmestert szerződtessen; mutassa ki, hány zenésze van s küldje be a műsort. Néhány tag elutazik Balaton-Füredre a szintársulat megtekintése végett.

*

Dr. *Hoványi* Géza elnök előterjeszti, hogy több páholybérlő jelentkezett, mint a hány páholy van az uj szinházban. Felhivja a bizottság Somogyit, hogy a páholybérletek tárgyában intézkedjék.

Dr. *Hoványi* Géza elnök bejelenti, hogy a pünkösdi ünnepek alatt megtekintette Budapesten a nagyváradi szinház diszleteit. Mind igen szép s azzal teljesen meg lesz elégedve a közönség.

A kolozsvári szintársulat Nagyváradon.

Végül felemliti elnök, hogy egyik helybeli lapban az a hir jelent meg, miszerint a kolozsvári szintársulat néhány hétre Nagyváradra jön s a Fekete Sasban előadásokat tart. Utánna járt s az egész dologról a Sas bérlője mit sem tud. Ez elvi kérdés különben, mert egyáltalán meg nem engedhető, hogy egy szintársulat a nyáron itt előadásokat tartson s az uj darabok lejátszásával tönkre tegye a téli szezont. Ezt fel sem tételezi Bölöny Józsefről.

Dr. *Dési* Géza kijelenti, hogy Bölönynek komoly szándéka volt Nagyváradra jönni s itt is járt. Különben ő is azt tartja, hogy semmi szinielőadás a nyáron meg nem engedhető.

Mezey Mihály kijelenti, hogy bár most sokkal szabadabb szerződés van az igazgatóval kötve, mint az előtt, de absurdum volna megengedni bármely szintársulatnak, hogy a nyár folyamán itt játszék.

Elvileg kimondották, hogy a nyáron semmiféle szinielőadás nem tartható Nagyváradon.

Végül megbizták az elnököt, hogy a szinház-felügyelői állás rendszeresitése és betöltése iránt kérje fel a polgármestert.

Ezzel véget ért az ülés.

UJDONSAGOK.

—

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

Jun. 9. Önkéntesek juniálisa a Püspök-fürdőben.
Jun. 10. A »Réti Népkör« tánczestélye saját helyiségében.
Jun. 12. A Kath. Kör juniálisa a Püspök-fürdőben.

—

* **A koronázás évfordulója.** A koronázás évfordulója alkalmából tegnap az összes nagyváradi templomokban hálaadó istenitiszteleteket tartottak. Az iskolákban szüneteltek az előadások. — Budapesten szintén kegyelettel ünnepelték az évfordulót. Az állami, megyei és városi középületekre, a két egyetemre és valamennyi iskolára kitüzték a nemzeti lobogót. A budavári koronázó Mátyás-templomban és a királyi palota Szent Zsigmond kápolnájában egész csendben hálaadó istentiszteleteket tartottak. Az állami és községi középiskolákban a tanárok és növendékek együtt ünnepelték a nevezetes évfordulót, a melynek jelentőségét hazafias beszédekben méltatták. Az előadások a mai napon az összes iskolákban szüneteltek. A budavári koronázó *Mátyás-templomban* kilencz órakor ünnepélyes szent mise volt, a melyen dr. *Nemes* Antal budavári apát-plebános czelebrált. A plebános ez alkalomra az *Erzsébet* királyné mennyaszonyi ruhájából készült és ő Felsége által a templomnak ajándékozott ezüst brokát misemondó ruhát öltötte fel. A misét nagyszámu közönség hallgatta végig s testületileg jelentek meg a templomban a várbeli iskolák növendékei.

* **Belopotoczky püspök jubileuma.** F. hó 6-án mult el tiz esztendeje annak, hogy a Felség a hadsereg apostoli vicariusává, ugynevezett tábori püspökké nevezte ki Dr. *Belopotoczky* Kálmánt s neki a nagyváradi káptatan egyik litterarimu stallumát adományozta. E tiz esztendő alatt fáradhatatlanul munkálkodott, hogy a monarchia hadseregében a vallásos szellemet erősitse s e téren nem egy kiváló siker füződik nevéhez, melyekért a Felség magas kitüntetésben részesitette. Mint váradi kanonok készségesen áldozik az egyházmegye áldásos intézményeiért, igy nevezetesen a papnövendékek magasabb tudományos kiképzésére 10,000 frtos alapitványt tett. A tiz éves jubileum alkalmából méltán árasztják őt el mindenfelől gratulációkkal s kivánják további müködéséhez Isten áldását.

* **Medárd napja.** A régi gazdák azt tartották, hogy ha Medárd napján esik az eső, 40 napig minden nap hullani fog az áldás. Tegnap volt Medárd napja s ha a jóslat beteljesednék, 40 napig részünk lenne az esőben. Tegnap délután fél 2 órakor hatalma fekete felhő gombolyodott s pár percz mulva óriási zápor ömlött, közben apró és kevés jéggel. Egyes utczát elöntöt a viz. A hegyen néhol felhőszakadásszerü volt az eső. A jég azonban nem tett kárt. Az esőzés alatt erősen villámlott. Nagyváradtól délre valószinüleg nagyobb jégesés volt.

* **Vizsgálatok a jogakadémián.** A nagyváradi kir. kath. jogakadémián tegnap délelőtt öt másod éves joghallgató vizsgázott, a kik közül *Dénes* Sándor *kitüntetéssel* képesittetett.

* **Fischer Colbrie esztergomi kanonok.** A hivatalos lap tegnapi száma közli a királyi kéziratot az Esztergomban a Csáky püspök távozásával megüresedett kanonoki stallum betöltéséről. Az uj kanonok igen érdemes férfiu: Dr. *Fischer* Colbrie Ágost, a bécsi sz. Ágostonról czimzett felsőbb papképző intézet magyar igazgatója, udvari káplán s a trónörökös árvájának, Erzsébet főherczegnőnek egész az utolsó időkig hitoktatója. Ő volt a bécsi egyetem hittudományi karán az első akit sub auspiciis imperatoris avattak doktorrá. Fényes tehetségei, ritka képzettsége s irodalmi dolgozatai csakhamar feltünést keltettek s b. e. Simon herczegprimás udvarába vette, majd két év mulva a bécsi Augustineumba került magyar igazgatónak s udvari káplánnak. A bécsi egyetemen többször volt helyettes tanár, sőt rendes tanárnak is meghivták, de nem fogadta azt el, mert nem akart lemondani magyar állampolgárságáról. Az uj kanonokban az esztergomi káptalan kiválóan buzgó, tevékeny, érdemes fiatal tagot nyert (az uj kanonok ugyanis még csak 37 esztendős), kinek sokoldalu müködéséhez nemcsak Esztergomban, hanem az egész országban méltán füzhet reményeket a katholiczizmus, melynek nagy szüksége van ilyen férfiakra.

* **Rektorválasztás az egyetemen.** A budapesti tudomány egyetem ma választotta meg uj rektorát, a ki a jövő 1900—1901-ik évben fogja a Rektor Magnificus méltóságát betölteni. Az egyetemi fakultások által kiküldött rektorválasztó tanárok a következők voltak: *Berger* Ed. János, *Breznay* Béla, *Demkó* György és *Kanyuvszky* György a hittudományi karból, *Hajnik* Imre, *Kováts* Gyula, *Concha* Győző és *Szentmiklósy* Márton a jogi karból; *Kéthy* Károly, *Réczey* Imre, *Dollinger* Gyula és *Moravcsik* Ernő az orvosi karból; *Gyulai* Pál, *Lánczy* Gyula, *Lengyel* Béla és *Petz* Gedeon a bölcsészeti karból. A rektorválasztó gyülésen dr. *Höyyes* Endre prorektor elnökölt, a ki előadta, hogy az idén a ***hittudományi kar*** van a soron a rektorválasztásnál. Az elektorok nyomban megejtették a szavazást, mely eredményre vezetett. Tizenöt szavazat esett dr. *Rapaics* Rajmundra és egy szavazat dr. *Kisfaludy* A. Béla egyetemi tanárra. Az elnök kihirdette az eredményt, hogy az egyetem uj rektora dr. *Rapaics* Rajmund, a ki az őt értesitő küldöttség előtt kijelentette, hogy megválasztatását elfogadja. Az uj rektor életrajzi adatai a következők:

Rapaics Rajmund, egyházi iró, budapesti egyetemi hittanár 1845. január elsején született Milánóban. Középiskoláit Egerben, a teologiát végezte, aztán a bécsi Augustineumban tanult. Pappá szentelték 1868-ban. 1869-ben pedig teologiai doktor lett. Hitoktató volt Nyiregyházán 1870—80-ig. Az egri érseki liceumban az egyháztörténelem és egyházjog tanára, egyuttal házasság védő, papnevelő-intézeti aligazgató és zsinati vizsgáló. 1879-ben udvari káplán, 1880-ban a budapesti egyetem egyháztörténelem tanára lett. A hittudományi karnak négy izben, legutóbb 1898-ban volt dékánja. Tagja a vatikáni magyar irattár-szerkesztő bizottságának, másodelőadó a Szent István-társulat tudományos és irodalmi osztályának. Irodalmi munkássága: 1872—1880. szerkesztője volt az »Egri Egyházmegyei Közlönynek,« a Religió, az Egri Népujság stb. lapoknak, számos értekezést, költeményt stb. közölt. Önálló müve: Egyetemes egyháztörténelem. (I. köt. Eger 1879., II. köt. 1881. III. köt. I. rész 1886. II. rész 1889.)

* Az **aradi fegyelmi vizsgálat.** Krivány János aradi gyámpénztári sikkasztó bünügyében egyre tart a vizsgálat s talán már nemsokára befejezést is nyer. A szenzációs sikkasztási eset felfedezése után Hanacsek Béla gyámpénztári főkönyvelőt felfüggesztették. Ügyének vizsgálata mostanáig tartott. A megyei közigazgatási bizottság ma Hanacseket kisebb hivatali mulasztásban mondta ki vétkesnek s ezért *száz forint pénzbirságra itélte és hivatalába visszahelyezte.* A városi közigazgatási bizottság hasonlóan visszahelyezte Bérczy Alajos városi kamarást is, kit szintén *felmentettek.*

* **Egy uj honvédemlék.** Az élők hibája, az emberi gyarlóság folytán még csak most kapják meg az utókortól a hálás kegyelet jelét sirjaik fölé az Isaszeg mellett szabadságharczunkban elesett hős honvédek. Azon a helyen, a hol a szántó-vető földmives ekéje még mindig elesett harczosok csontjaiba akad, hol a sebesült fák törzséből ma is kihámozható a golyó, a véres tusa szinhelyén szép emlékszobor fogja hirdetni a hely történeti jelentőségét. Nagy mulasztást tesz jóvá a szoborral a mai nemzedék. Az isaszegi csata ugyanis azonkivül, hogy szabadságharczunk egyik legvéresebb csatája a forradalmi honvédseregnek igen fontos fegyverténye volt, mert megnyitotta a diadalmas sereg előtt az utat Pest felé, mely az ország fővárosát csakhamar felszabaditotta és oda a lakosság határtalan öröme közt bevonult. Lehet, hogy a mult évi nyilvános kritika, melyben a

szobor-bizottság huza-vonás eljárása részesült. okozta a szobor-ügy megoldását, tény, hogy a »Műcsarnok« legutóbbi száma bevégzett tényként irja erre nézve a következőket: »Az isaszegi Szabadsághegyen szobrot állitanak az isaszegi csatában elesett honvédek emlekére. A szobor elkészitésére pályázatot hirdettek, melyen tizennégy művész vett részt husz pályaművel. A pályázat sorsa felett a napokban határozott a szoborbizottság és egyhangulag az »Igazság« jeligéjü münek itélte oda a pályadijat, melynek szerzője *Radnai* Béla fiatal szobrász, a ki a tiz szobor közül a *Pázmány*-szobrot készíti. A pályadijat nyert szobor egy honvédközlegényt ábrázol, a ki balkezében magasra tartva az ezred zászlaját, kivont karddal támad az ellenségre. A szobor leleplezése fényes ünnepségek kiséretében az ősszel lesz«. Isaszeg különben, az uj honvédszobor szinhelye festői szép vidéken fekszik s határos Gödöllővel és a koronauradalommal.

* **A kegyetlen szülők**. A nagyváradi rendőrséget egy ujabb kegyetlen eset foglalkoztatja, melynek áldozata egy szerencsétlen fiatalember. *Rimler* Károly rendőrfőkapitány egy névtelen levél utján *Mitternacht* Ábrahámnál házkutatást rendeztetett, mert a névtelen levél azzal vádolja, hogy Herman nevü hülye fiát a legnagyobb kegyetlenségekkel kinozza. — A levél tartalma nem volt alaptalan. *Réz* Bertalan rendőrbiztos megjelent *Mitternachték* lakásán, a hol egy ólba zárva felfedezte az áldozatot. Egy teljesen elvadult külsejü embert, kinek az elsenyvedt arczán az éhség és szomjuság gyötrelmei meglátszottak, talált a hatóság kiküldötte rongyos zsákokon, fekve s fekhelyéről alig tudott feltápászkodni. Haja, szakálla teljesen megnőve, letépett rongyos ruhája, kiaszott alakja kinos benyomást tett a szemlélőre. Csak romja a régi férfi alakjának s szomszédai alig tudták felismerni a tönkretett fiatalembert. A fösvény szülők a hülye fiuktól még a száraz kenyeret is megtagadták s csak a könyöretes szomszédok jószivüségéből tudott eddig is az éhhaláltól megszabadulni. A rendőrség a bünügyi eljárást folyamatba teszi, a szivtelen szülőket gonoszságukhoz mérten fogja sujtani az igazság sujtó keze.

* **Borhamisitások.** Érdekes statisztikai kimutatást olvasunk az elmult öt év borhamisitásairól, mely élénken ecseteli egyrészt a törvény elégtelen voltát, másrészt ugyancsak biztat mindenkit saját jól felfogott érdekében, hogy a borhamisitásokat ellenőrizze s ha gyanus bort kap, azt a hatóságokhoz juttassa. 1895-ben 104 féle gyanus borból 70 gyanus volt, a mult évben 2276 féle borból 465 hamisat talált a vegyelmi intézet. Érdekes az is, hogy a bor hamisitás terén első helyen ugyan *Budapest* áll, de mindjárt utána *Nagyvárad* következik s csak városunk után *Pécs*, ahonnan a hamisitás kiindult. Szomoru elsőség. Nagy érdeke a szőllős gazdáknak, hogy sarrkukra álljanak bortermelésünk e hiénával szemben.

* **Veress Sándorék**. Ha van kedves, szivből fakadó nóta, magyar nóta az. Hiszen a magyar ember örömét, bánatát egyaránt a nótába önti s vajjon nem rezdül-e meg minden magyar sziv, a mikor vig, vagy bús magyar nótát hall? Elmentek Dankóék s helyükbe *Veress* Sándor, a kitünő énekes tart élvezetes dalestéket a »Bazár« helyiségében. Már második este nyujtot élvezetet a kedves daltársulat, fájdalom kevés számu közönségnek. — Igazán érthetetlen a nagyváradi közönség közönyössége, hogy a szépet, a nemest nem pártolja. Vajjon a jó *Veress* Sándor megérdemli-e azt a meliőzést, a kit egykoron a nagyváradi közönség tenyerén hordozott?! . . . — Pedig a magyar ember jobban tud elszórakozni a tüzes magyar nóták mellett, mint az Orfeumban! — Az előadásnak nagyon szép *erkölcsi* sikere volt s a kik meghallgatták *Veressné* és *Veress* remek énekét, a kik az előadást végig hallgatták, egy kellemesen eltöltött estének az emlékével távoztak. — A nagyváradi közönségnek ujból csak ajánlani tudjuk a derék társulatot.

* **Ne küldj üveget az olasz postán!** Szokatlan dolog esett meg egy Velenczében élő gazdag olasz nővel. Vett két drága üvegvázát, azokat ládikába tette s feladta a postára, megczimezve Dél-Olaszországban lakó bátyjának. A láda szerencsésen még a velenczei postahivatalnál összetört. Ez még egyáltalán nem szokatlan dolog, sőt előrelátható is volt, mert az értékes tartalmu küldemények elveszése, összetörése az olasz királyi posta saját különlegessége. Szokatlan az, hogy a postaigazgatóság felszólitotta a láda feladóját, fizessen 30 centesimo büntetést. És miért? »Mert a tört üveg szállitási dija kilogrammonként 5 centesimo; tekintve azonban, hogy itt *művészileg kidolgozott* üvegáru tört össze, a postaigazgatóság *méltányosnak* találta, hogy ezert kétszeres dijat fizessen.« Minden esetre igen jó élcz; csak az a kérdés, vajjon az illető hölgy is olyan jónak találta-e!

* **Adomány a varosi szegény-alap javára.** A »Csarnok« kávéházban legutóbb müködött daltársulat junius 6-iki bucsuestélyének tiszta jövedelmét, mely 50 korona 20 fillért tett ki, humánus czélra, a városi szegény-alap javára adományozta a bérlő és a társulat igazgatója. Az orfeumok rossz hirének ellensulyozására minden esetre alkalmas eszköz, de azért mégis örvendenénk, ha minél ritkábban volna alkalmunk efféle, habár részben örvendetes hireket regisztrálnunk.

* **Ének- és zenevizsgálat az ev. ref. leánynevelő intézetben.** Vasárnap d. e. lesz az ev. ref. leányinternátus növendékeinek ének- és zenevizsgálata *Tutsek* Ferenczné, az intézet zenetanitónőjének vezetése alatt. Erre az alkalomra vendégeket is szivesen látnak.

* **Gyilkosság.** Mint tudósitónk táviratozza, *Szohodol* községben tegnap nagy gyilkosság történt. *Burta* Blago ottani lakos régi haragosa volt *Sztoica* Sandrisznak, a kit a tegnapi találkozásuk alkalmával heves szóváltás közben leszurt. Stoica sebei oly sulyosak voltak, hogy rövid idő mulva meghalt. A gyilkost elfogták s a nagyváradi kir. ügyészségnek átadják.

* **Elhalt ifju.** Egy szép reményekre jogositó ifju életet oltott ki a kérlelhetlen halál. *Máték* Lajos asztalosmester fia: *Máték* Bálint müasztalos tegnapelőtt este meghalt. A tehetséges ifju sokat járt ifju kora daczára külföldön. Két évvel ezelőtt állami ösztöndijjal bejárta Ausztriát, Németországot és Franciaországot, mindenütt dolgozott, tanult, hogy itthon iparát fejleszsze. Temetése ma, szombaton délután lesz a korona-utczai gyászháztól. A családi gyászjelentés a következő:

Máték Lajos, a maga és neje szül. Darvassy Otillia s gyermekei: Ferencz, Lajos, László, Márton, Endre és Pál és a nagyapa: Serdült Bálint s a rokonok nevében is fájdalomtelt szivvel jelenti szeretett fiának, illetve a jó testvérnek, unokának és rokonnak: *Máték* Bálintnak, élte 26-ik évében, az 1900. évi junius hó 7-én délután ¼8 órakor, hosszu szenvedés után bekövetkezett elhunytát. A megboldogult hült teteme a háznál (Korona-utcza, 255. sz.) az ev. református egyház szertartásai szerint, a folyó junius hó 9-én délután 4 órakor megtartandó gyászbeszéd után fog az anyaföldnek átadatni. Mely végtisztességtételre a boldogultnak barátai és ismerősei tisztelettel meghivatnak. Nagyvárad, 1900. évi junius hó 7. Béke lengjen a korán elhunyt ifju kihült porai felett.

* **Szenzációs letartóztatás.** *Lux* Miklós nagyváradi fakereskedőt több elsikkasztott váltó és hamis bukás miatt letartóztatták és a nagyváradi kir. ügyészség vizsgálati fogságába kisérték.

* **Sztrájk a Ganz-gyárban.** A Ganz-féle vaggongyár kőbányai-uti telepén még mindig szünetel a munka. A munkások nagyobbrészt a gyártelep mögött a Népligetben tanyáznak és a gyár előtt csak a lovasrendőr mutatja, hogy rendkivüli viszonyok uralkodnak. Bent a telepen mély csend uralkodik. A munkások a Népligetben csapatokba verődve tárgyalják a sztrájk esélyeit. Birly igazgatónál délelőtt nem jelentkezett még a munkások küldöttsége és igy a viszonyok tegnap óta nem változtak.

* **Névmagyarositás.** *Katz* Jakab érmihályfalvai lakos nevét »*Kardos*«-ra változtatta.

IRODALOM.

Cathrein Erkölcsbölcselete magyarul. A hirneves moralphilosophus és sociologusnak *Cathrein* V-nak *Erkölcsbölcseletek* czimü nagy müvének magyar forditására hirdet előfizetést a Csanádi Növendékpapság Magyar Iskolája.

Cathrein Erkölcsbölcseletét első sorban jellemzi az, hogy a modern gondolkodás és irodalom minden változatát ismeri. Az embert mint egyedet, mint tulvilágra alkotott eszes-érzéki s mint társadalmi lényt mutatja be. Épen ezért figyelmét semmi sem kerülhette el, mi az emberre vonatkozik. Tisztán bölcseleti uton kimutatja azon legfőbb czélt, melyre minden emberi törekvésnek irányulnia kell. Nyomós érvekkel kimutatja az ember szabadságát. S erre támaszkodva jelöli meg az ember kötelességeit és jogait. Ellentmondást nem türő érvekkel kimutatja az erkösi kötelezettség forrását, megjelöli az ismérvet, mely az emberi cselekvésnek a tulajdonképeni erkölcsi jelleget megadja. Legkiválóbb figyelemmel azonban a társadalmi kérdéseket kiséri. Ezen kérdések helyes megitéléséhez mindenekelőtt a joggal kell tisztában lennünk. Épen azért Cathrein, mondhatni, legtöbb gondot a jog kifejtésére forditott, hiszen a jognak helyes ismerete s felfogása kiválóképen szükséges azoknak, kik a köz- és társadalmi élet felépitésében részt vesznek s kiknek a társadalmi kérdésekkel, azok megoldásával kell foglalkozniok. E münek tehát nemcsak a tudós, a bölcselő, a lelkész, hanem a jogászok is nagy hasznát vehetik. — Cathrein figyelme kiterjed a társadalomnak majdnem minden viszonyára. Tárgyalja az egyed jogait, kötelességeit, a családtagok közti viszonyt. Helyesen s szabatosan határozza meg az állam és az alattvalók, az állam és az egyház között levő viszonyt, pontosan határolja az egyes tényezők jogait. Kiváló sulyt fektet a társadalmi nagy kérdésekre, tárgyalja a nevelés és iskola ügyét s a munkáskérdést. Legtöbbet azonban a socialismussal foglalkozik. 207 lapon át feltárja előttünk világosan s kimeritően az egész kérdést annak keletkezésétől a mai napig. Világosan festi a mai helyzetet, rámutat a bajokra s az orvosságokra. Az erkölcsbölcseletnek ezen része oly kitünő, hogy Cathreinnek ezt külön is ki kellett adnia s ezen különkiadás 4 kiadást ért már. Minden képzelhető erkölcsi és természetjogi kérdésre megvan e münben a felelet. Épen ezért e könyv valóban az ujkori tudományosság szinvonalán áll.

De Cathrein ellenfelei elől sem tért ki. Minden kérdésnél előadja ellenfelei ellenvetéseit s azokra válaszol. Röviden, világosan felel s oly erős logikával csoportositja saját elveit, érvei oly határozottak s meggyőzők, hogy azok elől kitérni nem lehet. — Előadása egyszerü s még sem szükölködik minden disz nélkül. Egész müvén át azon főjellemvonás vonul

végig, melyet maga emlit előszavában: »Világosság és igazságosság testvérek, melyek szépen összeférnek egymással.« Valóban azon müvek közt, melyek erkölcsbölcselettel foglalkoznak, fényes csillagként ragyog Cathrein két kötetes Erkőcsbölcselete, melyről egyik német birálója határozóttan ki meri mondani, hogy az »a német irodalomnak erkölcsbölcseleti téren már évtizedek óta felmutatott termékeinek legjobbika.«

Cathrein Erkölcsbölcseletének emlitett jelességei birtak bennünket arra, hogy mi azt hazai nyelvünkre is átöltessük. Jelen évben az I. kötetet bocsájtjuk ki s még junius előtt meg fog jelenni; a II. kötet egy év mulva jelenik meg.

Árát terjedelméhez képes (I. kötet kör. 650 l., II. köt. kör. 750 l.) csekélyre szabtuk. Mig a német eredeti 16 márka, mi müvünk árát kötetenkint 8 koronára, papnövendékeknek pedig 6 koronára szabtuk. Nem annyira anyagi, mint erkölcsi sikert várunk. Tömeges megrendelés (8—10 példány) esetére szivesen szolgálunk tiszteletpéldánynyal. Az előfizetést vagy megrendelést lent jelzett czimre kérjük.

A Csanádi Növendékpapság Magyar Egyházirodalmi Iskolája.
(Temesvár, Papnevelő-intézet.)

Igazságszolgáltatás.

Uj joggyakornokok. A nagőváradi kir. itélőtábla elnöke a vezetése alatt álló kir. itélőtábla kerületében *Moldoványi* János, *Baranyi* István, *Rezey* Gusztáv, *Fehér* Ödön és *Kiss* György nagyváradi végzett joghallgatókat ideiglenes minőségü dijas joggyakornokokká kinevezte.

Gondatlanságból emberölés. *K. Szabó* Lajos 18 éves peterdi lakos véletlenségből *Turzó* András pajtását agyonlőtte. Szabó egy puskát nézegetett és nem tudta, hogy a fegyver meg van töltve. Egyszerre a fegyver eldördült és Turzó András halva rogyott össze. — Ezért a gondatlanságból okozott emberölésért ül ma Szabó a vádlottak padján, a kit a nagyváradi kir. törvényszék *Nagy* József törvényszéki biró előadása alapján *három havi fogházra* és Turzó szüleinek *1000 korona* megtérítésére itélte. Az itélet jogerős.

Sulyos testisértés miatt elitélve. *Popa* Györgyné és *Pap* Miklós kis-ürögdi lakosok szomszédságban élnek, de nem jó szomszédok voltak, mindig ellenségeskedtek, mig végre tettre került a dolog. — Popa Györgyné udvarán egy diófa áll, melynek terebélyes koronája a szomszéd Pap Miklós udvarára is hajlik. Ősszel mikor a gyümölcs megérett, Papné a szomszéd udvarára járt, hogy a lehullott diót felszedje, mi ellen Pap tiltakozott és sokszor veszekedtek. Az asszony azonban nem engedett, hanem csak továbbra bejárt az udvarra, mig egy alkalommal Pap Miklós egy karóval akarta megértetni erőszakos szomszédnéjával, hogy az ő portáján neki jussa nincsen. Az asszonyon oly sérüléseket okozott, hogy az hosszabb ideig munkaképtelen lett. Ezért kellett ma *Pap* Miklósnak a nagyváradi törvényszék elé állania. A kir. törvényszék sulyos testisértés vétségében bünösnek találta és *egy havi* fogházra és az eljárási költségek megtérítésére itélte el a vádlottat. A vádlott felebbezett.

REGÉNY-CSARNOK.

Nem bánta meg.

Irta: **Stella.**

2.

Én nem kerestem — mentegette magát — kalandot épen náluk, de hát miért ne hagyjam magam megtalálni, az az asszony igazán szép, miért elszalasztani az alkalmat, mikor az kinálkozik, neki csak a kezét kellene kinyujtani utána. Szigoru elvei az erkölcsről. az esetleges összeütközés Isten tizedik parancsával ugyan még bántották lelkiismeretét, de végre is elhallgattatta azt. Különben sem volt most sok ideje önvizsgálatra, az iskola igazgatása minden idejét igénybe vették, a mi kicsit meg lopott magának, azt Bartáék töltötte, A vizsgát lázas türelmetlenséggel várta, a szünidőre szebbnél-szebb tervei voltak, mely tervek főszereplője természetesen Bartáné volt. A kaland érdekesnek igérkezett már csak azért is, mert az asszonyt a legjellemesebbek egyikének tartották, kihez a gyanuknak soha még árnyéka sem fér. Aztán meg mennyire hizelgett a hiuságának.

Bartáné nagyon észrevette a Fodor tévedését és nem igyekezett őt abból kiábránditani, félt, hogy elriasztja, későbbre hagyta ezt. A hálót ügyes kézzel mind szorosabbra vonta a gyanutlan tanár körül.

Barta már rég tervezte, hogy gőzmalmát, — mely a kereslettel szemben nem tudott elégséges produktumot szolgáltatni — nagyobbitja, ezért hoszabb tartózkodásra távozott hazulról a szükséget beszerezni: Fodor lázas türelmetlenséggel várta az időt. Végre szabadabban mozoghat. Mindjárt az első nap kérte Bartánét, jelölne ki számára egy órát, a mikor zavartalanul beszélhetnének egymással, sok mindent szeretne elmondani a mi szivén fekszik s a mi már-már kitör belőle.

Végre, gondolta az asszony, miközben biztositotta, hogy holnap délután öt órakor igen szivesen áll rendelkezésére. Nehezen várták mindketten a meghatározott idő elérkeztét. De hát az is eljött.

Bizonyos elfogultság volt észre vehető mindkettőjökön, amint egymással szemben ültek a vadszőlőnél sürün befuttatott lugasban. A társalgás igen nehezen, szakgatottan ment, mindenik szeretett volna a kissé kényelmetlen helyzetnek véget vetni, de nem tudta hogyan. Bartáné hamarabb vett erőt magán.

— Mondja hát el kedves tanár ur azt, — kezdte — a mi annyira szivén fekszik, kitüntető bizalma igazán hizelgő rám nézve.

A nő igen szép volt világos nyári ruhájában, mely a sötét keretben megragadó ellentétet képezett. Világos szőke dus haja koronát képezett fehér homloka fölött, szemei lázasan ragyogtak, arcza kigyult, olyan üde, olyan kivánatos volt, hogy a férfi elragadtatva szenvedélyesen kiáltott:

— Szeretlek nagyon forrón, ez az, a mit meg kellett mondanom, a mit nem titkolhattam tovább.

Bartáné felemelkedett. Uram — szólt — az audienciának vége, ön nagyon izgatott kedélyálapotban van ma, ilyenkor pedig komolyan tárgyalni nem lehet, pedig arra számitottam a midőn a kért találkozásban megegyeztem. Holnap ha nyugodtabb lesz, ismét elfogadom s meg látom mit tehetek önért és most bocsásson meg, de Asztalosnéhoz kell mennem, vár.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

Reichsrath bajai.

Bécs, junius 8. (Saját tud. táv.) *Körber* osztrák miniszterelnöknél ma értekezlet volt, amelyen több képviselő volt jelen. Az értekezleten tiz tagu bizottságot választottak. mely hivatva lesz a pártok közti kibékülést kieszközölni. Mint hirlik Ő Felsége a legközelebbi napokban kihallgatáson fogadja az összes pártvezéreket.

Bécs, junius 8. (Saját tud. táv.) A délután folyamán az ülés ismét zajos volt. Este 6 órakor ért végett a peticziók felolvasása, a mikor az elnök az ülést berekesztette. *Zollinger* képviselő az ülés folytatását inditványozta, mire az elnök elrendelte a szavazást. Az ifju csehek a szavazás ellen foglaltak állást, azonban az elnök hajlithatatlan maradt. Erre leirhatatlan zavar támadt. Óriási dobogás, fütyölés, gyermek trombita zavarják az ülés komoly menetét s ez a tombolás egész 8 óráig tartott. Az elnök kénytelen az ülést tovább folytatni, mire a lázongók megnyugodtak.

Öngyilkos polgármester.

Rozsnyó, jun. 8. (Saj. tud. táv.) *Szontágh* Béla, *Dobsina* gömöri város szimpatikus polgármestere ma agyonlőtte magát. Öngyilkosságának oka eddig ismeretlen.

Tüntetés zsidók ellen.

Budapest, jun. 8. (Saj. tud. táv.) *Konitzból* jelentik, hogy ott tegnap nagy zsidóellenes tüntetés volt. A nép antiszemita dalokat énekelt az utczákon, sok ház ablakát bezuzta és a zsinagógát akarta felgyujtani. A zsinagóga mellett levő épületeket felgyujtotta s a láng a zsinagógára is átcsapot, melyet csak nagynehezen tudtak megmenteni.

Szerelmes öngyilkos.

Budapest, junius 8. (Saj. tud. táv.) *Sas* Béla vasuti hivatalnok forgópisztolyával mellbe lőtte magát s a szerencsétlen fiatal ember most a halállal vivódik. — Tettének oka, mint ismerősei állitják, — *a reménytelen szerelem.*

A kinai forradalom.

London, jun. 8. A Reuter-ügynökség értesülése szerint ez idő szerint Kinában szó sincs a hatalmasságok valamely politikai akciójáról. A pekingi követek és a tiencsini konzulok közösen tanácskoznak az idegenek életének, vagyonának biztositására teendő intézkedésekről. A hajórajok parancsnokai a pekingi követekkel egyetértőleg járnak el és szintén közös tanácskozásokat tartanak. Jól értesült körökben ugy vélekednek, hogy egyik hatalmasság sem szándékozik a többiektől függetlenül eljárni. Annak a hiresztelésnek, hogy az orosz csapatok készen állnak arra, hogy Kinába bevonuljanak, nem adnak hitelt. Nem tartják valószinünek, hogy Port-Arthurból orosz csapatokat küldenek ki. Az Egyesült-Államok eljárását illetőleg nem kételkednek benne, hogy a pekingi-amerikai követ addig, mig az élet és a vagyon megvédéséről van szó, európai kollégáival egyetértően fog eljárni. Másrészről azonban azt hiszik, hogy az Egyesült-Államok nem fognak politikai rendszabályokba belekeveredni.

Boxerek győzelme.

Peking, jun. 8. A kinaiak és a boxerek közötti harcz egyre nagyobb mérveket ölt. Tegnap *Tiencintől* Peking irányában körülbelől 20 mértföldnyire nagy harcz volt s a *boxerek győzelmével* végződött.

A búr-angol háboru.

Glásgow, junius 8. Campell-Bannermann itt beszédet mondott, a melyben egyebek között kifejtette, hogy a délafrikai kérdés végleges szabályozásának a fokföldi kétféle alattvalók, az angolok és a hollandusok megfontolt itélete alapján kell történnie. A hollandusokra nézve a legfontosabb érdekek forognak szóban. Az elfoglalt államoknak a birodalomhoz kell tartozniok, de a birodalmi hatalom kellő megerősitése után Angliának kibékülésre kell törekednie és az elfoglalt államoknak mielőbb megadni azokat az önkormányzati jogokat, a melyeket a többi gyarmatok élveznek. Függetlenségük természetesen nagyon korlátolt lesz és ugyszólván semmit sem fog érni, de szónok a korlátolt függetlenséget is többre becsüli a koronagyarmatként való igazgatásnál.

London, junius 8. A Times jelenti Lourenco-Marquezből tegnapi kelettel, hogy a Friedland németalföldi cirkáló-hajó néhány száz németalföldi menekülőt vett fel.

London, junius 8. A »Daily Express« levelezője Machedorpban egy vasuti kocsiban beszélgetést folytatott Krüger elnökkel és Reitz miniszterrel. Krüger azt mondta, hogy Pretória megszállása nem jelenti a háboru befejezését. A burgherek el vannak tökélve, hogy utolsó leheletükig küzdenek. A mig 500 ember áll fegyverben Transzválban, nem adják meg magukat. Az ellenség behatolt ugyan országunkba, de még nem foglalta el. A kormány még működik. Nem igaz, hogy két millió értékü aranyat vittem magammal a magam számára. A mi aranynyal itt rendelkezem, kizárólag állami czélokra való. Az sem igaz, hogy Lourenco Marquez előtt vesztegető németalföldi hadihajóra szándékozom menekülni. Az országot nem hagyom el. A harcz tulajdonképen csak most kezdődött meg s attól tartok, hogy még sok vér fog folyni. De ennek csak a britt kormány az oka.

Reitz miniszter megjegyezte, hogy a guerilla-harcz óriási területre fog terjedni és a búrok valószinüleg vissza fognak vonulni Lydenburgba, a hol hónapokig állhatnak ellent.

London, junius 8. Londonban nagy izgatottságot keltett azon hir, hogy az *angol vezérek Oránzsban nagy verességet szenvedtek.* A búrok *Rundle, Drabant* és *Warren* tábornokok seregét megverték s az angolok helyzete annyira kellemetlen, hogy *Buller* tábornok *három napi fegyverszünetet kért.*

KÖZGAZDASAG.

A hegyi választmány ülése.

A nagyváradi hegyközség választmánya tegnap délután tartotta ülését. Dr. *Sipos* Árpád elnöklete alatt jelen voltak: Bordé Ferencz, Guttmann József, Csobánczy Lajos, Széles Lajos, Rothmann Jakab választmányi tagok, Márkus János hegybiró, továbbá Komlóssy József gazd. tanácsnok és Ragány János főszámvevő.

Elnök bejelentette, hogy igen hizelgő megkeresésben a pozsonyi borászati felügyelő az itteni hegyközségi szabályrendelet megküldését kérte.

Ezzel kapcsolatosan előterjesztette az elnök, hogy a hegyen a rendészet nem felel meg a kivánalmaknak A nagyváradi hegyen 1600 lélek lakik s a rendelkezésre álló 8 hegyőr annyira igénybe van véve a különböző közigazgatási teendőkkel, hogy a tulajdonképeni hegyrendészetre nem marad idejük. Ezek teljesitik a katonai sorozásra, a bevonulásra szóló idézéseket, forspontok kirendelését, a birósági kézbesitéseket, az utak és hidak javitásánál segédkeznek, kézbesitik az évenként 16,000 drbra rugó postát, összeirják a tanköteleseket, adóköteleseket, állatokat; végrehajtásokat eszközölnek, eljárnak a közegészségi dolgokban stb. Igy alig jut valami idejük arra, hogy 16 négyszögkilométeren a hegyi rendészetet teljesitsék. A postát megkereste, hogy évi 600 frtot fizessen a postaküldemények kézbesitéseért. A kérelmet azonban megtagadták. *Janky* József levelet intézett az elnökhöz, hogy a nagyváradi hegyen viharágyut állitsanak fel. Ez helyén való lenne. Az elnök ezen felsorolt állapotok ismertetése után szükségét látná, hogy a mostani 8 hegyőrön kivül a nyári 6 hónapra még 8 ideiglenes hegyőrt vegyenek fel. A különböző helyeken felállitandó 8 viharágyut és a munkaidőt jelző harangokat a 8 állandó hegyőr kezelné s teljesitené egyben a felügyeletet. Azonkivül még 8 viharágyura 8 vinczellér ügyelne fel s ezért némi dijazást (pl. havi 10 forintot) kapnának. A felveendő 8 ideiglenes hegyőr pedig a közigazgatási teendőket végezné, havi 20 frt dijért. Ezen személyzet-szaporitás évi 1100 frt többkiadást okozna, a mit a város áldozatkészségétől vár a választmány, annál inkább, mert a hegyrendészet kellő keresztülvitele s a szőlők jövedelmezőbbé tétele eminens érdeke a városnak is.

Ragány János főszámvevő és *Komlóssy* József gazd. tanácsnok kijelentették, hogy a fenforgó körülményekre való tekintettel, a hegyi választmány kérelmét méltányosnak találják s támogatják.

A választmány kimondotta, hogy az évi 1100 forint megadásáért megkeresi a várost, valamint kérelmet intéz a postaigazgatósághoz a postaküldemények kézbesitéseért bizonyos összeg kiutalása iránt.

Ezután felolvasták a hegybiró jelentését. A közbiztonság a hegyen kielégitő. A május havi fagy sok kárt tett a szőlőkben. A szőlőben átlag 25 százalék a kár. Munkásban hiány nincs. — A jelentést tudomásul vették.

Szőlőbirtokosok figyelmébe. A hegyközségi szőlőbirtokosság tudomására hozom, hogy a nagyváradi hegyen, e héten a kapás napszám 1 kor. 40 fillér, a kötő napszám pedig egy koronában alakult. Nagyvárad, 1900. jun. 8. *Markus* János hegybiró.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántúl« eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

Budapest, junius 8.

Osztrák hitel	710.75
Magyar hitel	717.25
Államvasut	663.50
Rimamurányi	558.—
Magyar jelzálog	449.—
Salgótarjáni	—.—
Wagon-kölcsön	—.—

Határidők.

Budapest, junius 8.

Buza októberre	7.92
Buza juniusra	7.36
Uj tengeri	5.75
Rozs okt.	7.—
Zab okt.	5.11
Káposzta, repcze, aug.	—.—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1900. junius 8-án.

Magyar aranyjáradék 4%	96.75
Magyar koronajáradék	91.40
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4½%	100.50
Magyarvasuti kölcsön ezüstben 2½%	99.60
Magyar keletivasuti államkötvény 1876-ból	97.50
Magyar földtehermentesitési kötvény 4%	92.10
Italmérési jog megváltási kötvény	98.25
Horváth-szlavón földtehermentési kötvény	92.50
Magyar nyeremény-sorsjegy-kölcsön	158.50
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek kölcsön	138.75
Osztrák járadék papirban	97.65
Osztrák járadék ezüstben	97.50
Osztrák járadék aranyban	96.50
Osztrák korona járadék	97.—
Osztrák államsorsjegyek	184.50
Osztrák magyar bankrészvény	17.60
Magyar hitelbankrészvény	715.50
Osztrák hitelintézet részvény	711.50
Párisi vista	96.30
20 frankos arany (Napoleond'or)	19.27
Németbirodalmi márka	118.30
London vista	242.20
20 márkás arany	23.69

SZERKESZTOI POSTA.

Érdeklődő. Arra az esetlen borgis-czikkre pedig csak annyit, hogy még egy ilyen borgis és a »Szabadság« éjszaka fog megjelenni.

A szerkesztésért felelős:
Dr. VUCSKICS GYULA.

NYILTTER.

Hillinger FEKETE-SAS nagyszállodája.

MA,

a hirneves budapesti

FOLIES CAPRICE

daltársulat vendégszereplése.

Szinre kerülnek:

„Ő nem tud francziául"

és végül

Eine Pfändung im Dampfbad.

Továbbá:

elsőrangu mulattató magánszámok.

Belépő-dij: I. hely 2 kor., II. hely 1 kor.

Kezdete 8 órakor.

Szép időben a kertben. * * *

* * * Esős időben a nagyteremben.

FÜRDŐI MENETREND.

Érvényes 1900. május 1-től.

Nagyvárad—Püspök-fürdő—Félix-fürdő.

		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.
Nagyvárad	ind.	—	730	950	—	†	—	435	—	858	†
Vásártér	»	545	722	946	*1133	105	235	427	638	850	1118
V.-Velencze	»	602	740	1000	1149	120	301	445	655	915	1135
Rontó †	»	616	754	1014	1203	133	314	459	708	929	1150
Püspök-fürdő	»	621	759	1019	1208	138	319	504	713	934	1155
Félix-fürdő	érk.	635	817	1037	1220	151	332	521	727	951	1209

Félix-fürdő—Püspök-fürdő—Nagyvárad.

		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.
Félix-fürdő	ind.	637	820	910	1042	*1221	152	335	524	731	849	953	1215
Püspök-fürdő	»	623	838	—	1100	1232	203	347	541	743	—	939	—
Rontó	»	642	842	916	1104	1236	207	351	545	748	856	1000	1220
V.-Velencze	»	702	856	930	1117	1249	220	406	600	801	910	1014	1236
Vásártér	érk.	717	911	945	1131	104	232	421	615	816	925	1029	1251
Nagyvárad	»	—	905	941	1127	—	†	—	608	—	919	1023	†

A *-gal jelölt csak vasár- és ünnepnap közlekedik.

Ezen vonat †) csak szükség szerint, mint különmenet fog közlekedni.

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.